

людиною активної дослідницько – творчої позиції щодо розробки та вдосконалення тих правил, що мають регулювати соціальну взаємодію для досягнення благополуччя суспільства. Така авторська позиція, як показали наші емпіричні дослідження, сприяє не тільки реалізації правил самою людиною, але і тому, що вона намагається забезпечити дотримання цих правил іншими.

Для реалізації людиною будь-якої суспільно-заданої норми взаємодії зі світом, їй недостатньо тільки добре знати і позитивно оцінювати цю норму. Не менш важливим є те, наскільки глибоко і несуперечливо буде інтегровано відповідне переконання у цілісну мережу її особистісних смислів, наскільки стане «вбудованим» в цілісну систему ставлень людини до дійсності.

Для того, щоб людина здійснювала поведінкові вибори на користь дотримання певних правил соціальної взаємодії, необхідно, по-перше, щоб це правило актуалізувалось у її свідомості за відповідних умов; і по-друге, щоб воно узгоджувалось з іншими актуалізованими особистісними смислами, а не суперечило їм. Таким чином, для особистісної легітимації правових норм людині недостатньо тільки їх знання і позитивної оцінки.

Психологічними умовами успішної легітимації особистістю правових норм соціальної взаємодії є створення таких комунікативних ситуацій, в яких людина долучається до активної правотворчості, розв'язує задачу врегулювання конфліктів через розробку соціально-прийнятних правил. Відчуття власного авторства сприяє позитивному ставленню людини не лише до самих правил соціальної взаємодії, а і до необхідності їх дотримання.

Павлишин О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
заступник начальника кафедри філософії
права та юридичної логіки НАВС

ЕНЕРГІЯ ПРАВА ЯК СЕМІОТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Енергія людства має колосальний потенціал. Природа людини як істоти творчої по мірі зростання її можливостей змінювати навколишній світ стає реальною передумовою принципової трансформації останнього. При відносно невеликій питомій вазі людства воно здатне впливати на світ більше, ніж інші живі організми, при цьому зазначений вплив може бути як деструктивним, так і конструктивним. Вектор розвитку людства та його впливу на навколишній світ задається різними засобами, особливе

місце серед яких належить праву як особливому регулятору суспільних відносин.

Право також має свою енергію як частину енергії людства. Структура права як семіотичного об'єкта визначається такими його принципами як загальне благо, справедливість та гуманізм. За рахунок чого право актуалізується? Перехід права від потенційного до актуального стану, а також його розвиток має як зовнішні, так і внутрішні передумови. Внутрішнім джерелом перетворень у суспільстві та джерелом розвитку самого права є енергія права. Завдяки власній енергії воно розвивається, трансформується, а також знаходить свій прояв у реальності, проявляється у позитивному вимірі – втілюється у законодавство та соціальні відносини.

Матеріальною основою права є законодавство та життєві обставини, які з'являються, змінюються, зникають у зв'язку з дією норм права. Ідеальні першооснови права розкриваються через його мету – загальне благо (фінальний принцип), справедливість (формальний принцип) та гуманізм (змістовний принцип), які в єдності дають реалізацію оптимального балансу індивідуальної та суспільної свободи. Для того, щоб право з'явилося в дійсності, потрібне активне начало, яке перетворює можливе в дійсне, а також розкриває через природну реалізацію ідеальних першооснов права у соціальній реальності логіку права, про яку писали С.С. Алексєєв, О.І. Гвоздік та інші філософи права.

Можна стверджувати, що сьогодні людство стоїть на порозі руйнації традиційної цивілізації. Це підтверджується як новими технологіями та засобами вирішення проблем, так і самими новими викликами, які постають перед світовою спільнотою. Міф про прогрес як поступальний рух вперед у всіх сферах людського життя був розвіяний подіями новітньої епохи, які засвідчили, що науковий і технологічний розвиток не означає розвитку морального. Засоби, які можна надзвичайно ефективно використовувати для культурно-духовного зростання людини, використовуються з протилежною метою. Освіта покликана змінити ситуацію, однак для цього необхідно, щоб поняття «масова освіта» і «якісна освіта» перестали бути такими, що взаємно виключають одне одного.

Виявляється, для кожного потрібен вчитель, який буде враховувати індивідуальні особливості людини, буде мати час, щоб донести зміст тієї чи іншої інформації, щоб забезпечити духовне зростання людини. Інакше людина лише формально отримує знання і навички, застосовуючи які, особа лише виконує певну функцію. У царині юриспруденції це призводить до розширення «цеху» законників, але не до реального формування правознавців. Правова освіта та правове виховання

передбачає розуміння смислу, сутності, природи права та змістовних особливостей його впливу на суспільство та кожного індивіда.

Право має визначальний смислореалізаційний та регулятивний потенціал, його власна енергія здатна наповнити соціальний простір та організувати його. Будь-яка конфліктна ситуація є проявом зіткнення «конкуруючих енергій». Конкуренція енергій передбачає впорядкування їх взаємодії, що потребує активного вольового начала.

Енергія права – це те, що спонукає його до розвитку. Окрім того, що право змінюється під впливом різних зовнішніх чинників, воно демонструє здатність до саморозвитку, джерелом якого можна вважати внутрішню буттєву причину актуалізації його потенційних характеристик у реальності, перетворення можливого на дійсне. Це і є енергія права, яка заряджає його на перетворення соціальної дійсності та самого себе.

На кожному структурному рівні права як знакової системи існують особливі специфічні форми прояву джерела його розвитку. На рівні ідеї права свобода перетворюється з можливості у дійсність через внутрішню енергію її першооснов, яка найбільш повний прояв знаходить у гуманістичних началах – абстракція стає реальністю по мірі того, як право виявляє власну людяність, всезагальне благо завжди передбачає індивідуальне благо, бо інакше справедливість стає лише жорстким і бездушним законом, тобто позбавленою ціннісного наповнення схемою взаємодії. На рівні норми права енергія права проявляється у правотворчості, коли згадані першоначала втілюються у конкретних нормах закону, у розвитку всієї системи правил, у кодифікації законодавства, активує до життя та приводить у рух масив нормативно-правових актів. На рівні правового життя енергія права втілюється у змінах конкретних умов і обставин життя соціальних суб'єктів.

Петрова Г.М.,

кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії права та юридичної
логіки НАВС

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРИСТА ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ

Професійна діяльність особистості у сучасному соціально-гуманітарному пізнанні найчастіше розглядається як процес поетапного вирішення комплексу протиріч, узгодження різноманітних тенденцій і вимог, які задаються базовим протиріччям між соціально-професійними вимогами, що ставляться до суб'єкта професійної діяльності та його